

Şehrin YeniGün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR Tafizi

CİLT: 2 • SAYI: 12

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

15 MAYIS 2020 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

ELVEDA RAMAZAN

ÖMÜR DEDİKLERİ...

Ömür dediğin nedir?.. İki ağıt arasına sıkıştırılmış kısacık bir zaman dilimi değil mi? Daha dün ağlayarak gözümüzü açtığımız bu fani cihandan bugün sevdiğimizimizin ağıtları arasında ayrılıyorz...

Karun'un hazineleri sizin olsa, Sultan Süleyman misali saltanat sürseniz, Nuh aleyhisselam kadar uzun yaşasanız, yine ölüme çıkar bu yolun sonu. Ve murat almış da yoktur bu yalan dünyadan. Şair doğru söylüyor:

"Ne kadar uzun yaşasan, ömür dün gibidir, Bin yıl saltanat sürsen yine bir gün gibidir."

O zaman bütün mesele bu kısacık ömre insanlık var oldukça adınızın hayırla anılmasına vesile olacak güzel eserler sıçdırabilmektir.

Şeyh Sâdî, "Gülüstan"da ne güzel ifade etmiş:

"Devlet-i câvîd yâft her ki nikû nâm zîst K'ez akabeş zıkr-ı hayr zinde kuned nâm-râ"

(Geride iyi bir ad bırakan kişi ebedî saadete erer. Çünkü hayırla anılmak insanı ölümsüzleştirir.)

Eskiler, "kişinin eseri ikinci ömrüdür" derlerdi. (Eserü'l-mer'i ömrühü's-sânî) Malum, birinci ömür vakti saati gelince biter. İkinci ömür yani "eser"se ölümsüzdür. Ölümsüz "Mesnevî", ölümlü Mevlânâ'nın adını ebedileştirmede mi?

16. asrın büyük âlimlerinden Kemâl Paşazade'nin, hayırla anılabilmenin ikinci bir ömür olduğunu, dolayısıyla ömür sermayesinin onu kazanmaya sarf edilmesi gerektiğini belirten şu güzel şiirini zikretmeden nasıl geçebiliriz?

Kişinin bu cihân-ı fânide,

Zıkr-ı bâkisi ömr-i sânidir.

Sarf kal zikre nakd-i ömrünü,

Kim zikir bâkî ömr fânîdir."

Gerçi "eser" deyince sadece "kitap" akla

**PROF. DR
AHMET
SEVGİ**

gelmez. Yol, köprü, fabrika, teknoloji gibi insanlığın faydasına sunulan her şeyi "eser" olarak değerlendirebiliriz. Fakat biz kültür adamlarının "eser"den anladıkları en başta kitaptır.

Bakınız bu konuda bir Fars şairi mealen ne diyor:

"Eğer mücevherlerin kıymetini bilmeyen bir kimse mücevher hazinesine sahip olsa, sultanlık mülkünde Süleymanlık sikkesi kestirse, İsfendiyâr-ı Ruînten ve Rüstem-i Tehemten'in tahtına kadar yükselse bile, kalbi toprağa verildiği (öldüğü) anda, adı zihinlerden tamamiyle silinir; birkaç gün sonra bir kenara itilip kimsenin aklına gelmez olur (unutulur). Ancak bu âlemde onun adı, yazdığı şeyler (eser) dolayısıyla bâkî kalır."

Demek ki insan ömrünün kalıcı bir tek meyesi vardır, o da hayırla anılmaktır. Hayırla anılabilmenin yolu da asırlar ötesine ses götürecek ölümsüz eserler ortaya koyabilmekten geçer. Eser dışında yaptığımız her iş biz ölümlü ölmez unutulacaktır.

Bir şimşek ışığı kadar kısa olan bu fânî ömre ölümsüz eserler sıçdırarak sonsuza dek hayırla anılmayı başarabilenlere selam olsun!..

Son söz:

"Ömür dediğin gündü, haftaydı, aydı,

Hepsi gelip geçti, zaten bir rüyaydı."

(Li-müellifihî)

İÇİNDEKİLER

• ÖMÜR DEDİKLERİ

AHMET SEVGİ

• ELVEDA ŞEHR-İ RAMAZAN

ANUŞ GÖKCE

• "NELER DEDİLER" DEN RAMAZAN NEŞESİ" ADLI MİZAHİ ŞİİRLERE

MUSTAFA ÖZCAN

• ARAYIP DA BULAMADIĞIMIZ

BAYRAMLARIMIZ

TAYYAR YILDIRIM

• OLMAK YA DA OLMAYABİLME

İHTİMALİ ÜZERİNE

FATMA TUTAK

• NEREDE O (KORONA-SIZ)

BAYRAMLAR

SERPİL YALÇINKAYA

• YAĞMUR DUASI GELENEĞİ(3)

BÜLENT ÇEVİK

ELVEDA ŞEHR-İ RAMAZAN

On bir aydır beklediğimiz, özel hazırlıklar yaptığımız bereket ve rahmet ayı Ramazan ayının sonlarına geldik. Nasıl geçti bilemedim. Günler birbirini yıldırım hızıyla kovaladı.

Ramazan ayının on beşine kadar camilerde asılı olan mahyada "HOŞ GELDİN YA ŞEHRİ RAMAZAN" "MERHABA ON BİR AYIN SULTANI" ibareleri yer alırken on beşinden sonra "ELVEDA YA ŞEHRİ RAMAZAN" cümlesi yer alır.

İstanbul'da Ramazan ayına özel her semte İftar çadırları kurulurdu. Bu çadırlara özel konuşmacılar çağrılarak iftardan sonra keyifli sohbetler yapılırdı. Biz bir defa ailecek iftardan sonra Bağcılar Yenimahalle'de kurulan Ramazan çadırına gittik. Prof. Dr. Ümit Meriç Hanımefendinin sohbetine rast geldik. Ümit Hanım hatıralarından, babasının çalışmalarından, babasının göz rahatsızlığından sonra eserlerini o söyleyip kendisi kaleme aldığından, çeşitli gazete, makale ve dergileri gece yarılarna kadar babasına okuduğundan bahsetti. Sohbetin konusu bizim için verimliydi ama çocuklar için biraz sıkıcıydı.

Çocuklar küçükken Sultanahmet Meydanında kurulan Ramazan etkinliklerine götürürdük. Her türlü satıcının yer aldığı meydan bayramyeri gibi olurdu. Çeşit çeşit oyuncaklar, envâi içecekler, şuruplar, pamuk şekerler, kâğıt helvalar, dondurmalar, üzerinde otantik kıyafetler bulunan ve sırtında güğümlele şerbet satan seyyarlar ve rengârenk macunlar... Çocukların en çok ilgisini çeken yiyecek pamuk şeker ile macun. Altı yedi renkte bulunan macunlar her birinden bir miktar çubuğa dolamak suretiyle çubuğu 1,5 liradan satılıyordu. Çocuklar onu yemeye doyamıyorlar tekrar tekrar istiyorlardı. Ramazan boyunca iki üç kere gittiğimiz olurdu.

Meydanda kurulan çadırlarda çeşitli eğlenceler tertip edilirdi. En çok Karagözle Hacıvat oynatanlar çocukların ilgisini çekerdi. Bizler de çocuklarla beraber izler onların konuşmalarından büyük zevk alırdık. Daha sonra diğer çadırları gezer, âşıkların ayakta atışmalarını dinlerdik. Bizim hoşumuza gider fakat çocuklar biraz sıkılırdı. Ne de olsa onların

ANUŞ GÖKCE

yaşlarına göre türküler ve ozanların söyleyiş tarzı onlara göre biraz ağır sayılırdı. Bazen orta oyununa denk gelirdik. Onların kıyafetleri ve sözleri çocukların çok hoşuna giderdi.

Dondurmacılar da otantik kıyafetler içinde çocukları eğlendirerek dondurma verilerdi. Dondurma külahını çocuklara uzatır hop geri çekerek onların şaşkınlıklarını zevkle izler, birkaç defa güzel hareketler yaptıktan sonra çocuklara verilerdi.

Yine Ramazan ayı boyunca Sultan Ahmet Camiinin avlusunda kurulan "Dini Yayınlar Kitap Fuarı" nı gezerdik. Burada bazı kitaplar indirmeye girer, bütçemize uygun olan beğendiğimiz kitapları alırdık. Dini yayınların yanında diğer yayınevlerinin kitapları da bulunurdu.

2008 yılında Konya'ya taşındık. İlk sene ortam değişikliği olduğu için çocuklar da bizler de biraz bocaladık. Etrafımızda ailemiz dışında kimse yoktu. Epey sıkıldık. Hatta geri dönmeyi bile düşündük. Ama ikinci sene yavaş yavaş etrafımıza alışmaya başladık. Çeşitli derneklerin etkinliklerine katılmaya başladık. İlk önceleri safların en sonunda yer alırken daha sonra orta sıralara ve öne doğru gelmeye başladık. Birkaç yıl geçtikten sonra eşim ve ben Konya Türk Ocağının ve Yazarlar Birliğinin birer üyesi ve gönüllü temsilcileri olduk.

Konya'da da ramazana ait İftar sofraları kuruldu. Kültür Park'ta eğlenceler tertip edildi. Bu eğlencelere popüler sanatçılar çağrıldığı için bizi pek açmadı. Bir defa gittik bir daha da gitmedik. Ama gidenler çoktu. Konyalılar eğlenceye düşkün insanlardır. Konya'da Türk Ocağı ve Yazarlar Birliği de her yıl dinleyicilerine iftar yemeği verirdi. Türk Ocağı Başkanı Dr. Vedat Erden ve eşi Dr. Zinnur Erden Hanımefendi ve değerli yönetim kurulu üyelerinin katkılarıyla bir öğrenciler bir de genel katılımcılar olmak üzere Ramazan ayında iki defa Ocak'ta iftar yemeği verilerdi.

Bu yemekler sair zamanlarda da te-kerrür ederdi. Zaten okul dönemi boyunca Ocak'ta önceleri Salı daha sonra Cuma akşamları olmak üzere haftada bir defa konferans tertip edilirdi. Gençlik Kolları da hafta içinde konuşmacılar çağurarak kendi aralarında sohbet ederlerdi. Kadınlar da kendi aralarında toplanır, konuşmacılar çağırır bilgi alışverişi yaparlardı. Kadın kolları her yıl kermes düzenleyerek ocağa gelir sağlardı.

Konya Türk Ocağı bizim için aile ocağı gibiydi. Biz Gençliğimizden itibaren Türk Ocağının müdavimiyiz. Çoluk çocuk hepimiz oranın davetlerine icabet ederdik. Çocuklarımızın üçü de Türk Ocaklarında büyüdü sayılır.

Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Konya da koronavirüsünden nasibini aldı. Derneklerin bütün faaliyeti iptal edildi. Dolayısıyla Ramazan ayı etkinlikleri de yapılamadı. Ama yardım faaliyetleri devam etti. Belediyeler, Konya Türk Ocağı ve Ahde Vefa Turan Derneği ve duyarlı vatandaşlar ihtiyaç sahiplerine elini uzat-

maya devam etti.

Bu sene de Ramazan ayını huşu içinde idrak etmeye çalıştık. Hatimlerimize başladık, teravih namazlarımızı evde kıldık. Komşu ziyaretleri, iftara kabul ziyaretleri olmadı ama elimizden geldiği kadarıyla elimize ve dilimize hâkim olmaya, onlara da oruç tuturmaya çalıştık. Allah ibadetlerimizi kabul etsin.

Ramazan ayı bereket ayı, gerçekten soframız bereketlendi. Gerek iftarda gerek sahurda envai çeşit yiyeceklerle soframız donandı. Allah'ın verdiği binlerce şükürler olsun.

Ramazan ayı dayanışma ve yardımlaşma ayıdır. Herkes bir kap yemek yaptığında komşusunu düşünür, o da tatsın diye bir tas da ona gönderir. Bu ayda fakir fukara, gariban ve yaşlılar gözetilir.

Bizim köyümüzde (Çumra- Dinlendik) çok güzel bir adet var. Kadınlar birleşip yaşlı olanın kimsesi yoksa ekmeğini ederler, evini temizlerlerdi. İnşallah bu güzel adet kayıp olmaz nesilden nesile devam eder.

Ramazân ayı mağfîret ayı... Kişi kendi-
si şeytanlaşmazsa Cenab-ı Allah bu ayda
şeytanın elini ayağını bağlar, kullarına yak-
laşmasını engeller. İnşallah tüm ömrümüz
Ramazânın feyzinde geçer.

Ramazânın son haftasında Kadir Gecesi
gizli... Kur'an-ı Kerim'in inmeye başladığı
ve tamamlandığı gece. Hangi gün olduğu
belli değil. Onun için her günü Kadir Ge-
cesi gibi bilmeli, ibadette, taatta, iyilikte ve
yardımlaşmada velhasıl Allah'ın rızasını ka-
zanmada birbirimizle yarışmalıyız.

Kadir gecesinden sonra Bayram için ha-
zırlılar başlar. Çarşı ve pazarlar, marketler,
caddeler seyyar satıcılarla dolup taşar. Bu
sene bu doluluk olacak mı bilemiyorum.
Çünkü önümüzü göremiyoruz. Ama insan-
lar bir şekilde alışverişini yapmak zorunda.

Ramazân ayına elveda derken yaklaşan
Kadir Gecesi ve Ramazân Bayrama merha-
ba der, herkesin kandilini ve bayramını en
içten duygularına kutlar, esenlikler dilerim.

Sizlere bu ayın kutsiyetine binaen yaz-
dığım bir şiirle veda etmek istiyorum.

ELVEDA ŞEHİRİ RAMAZAN

On bir ayın bir sultanı
İşte geldin gidiyorsun

Müminlerin ruhlarını
Arındırıp gidiyorsun

Oruçlunun duasını
Gariplerin niyazını
Âşkların sevdasını
Harlandırıp gidiyorsun

Mahlûkatın sadasını
Sünbüllerin edasını
Bülbüllerin şarkısını
Dillendirip gidiyorsun

Gökte uçan kelebekler
Kâinata tüm çiçekler
Arılar muştuyu bekler
Şenlendirip gidiyorsun

Gördük ayın sonunu
Gönendirdi kulunu
Bunca bekledik yolunu
Tozlandırıp gidiyorsun

Anuş bilir kıymetini
Talep eder rahmetini
Hak Muhammet ümmetini
Sızlandırıp gidiyorsun

5 Mayıs 2020/Konya

'Tiryaki Sözleri'nin GÖLGESİNDE

Ahmet
Sevgi

بر کیشی دینسز یاشایه بیلیر فقط بر جمعیت
ایچون دین بر لازمه حیاتدر.

Bir kişi dinsiz yaşayabilir fakat bir cemiyet
içün din bir lâzıme-i hayattır.
(C. Şahabeddin)

DİN VE TOPLUM

Toplumun ayakta durabilmesi dine bağlıdır,
Ferdin inanıp inanmaması kendine bağlıdır.
(Ahmet Sevgi)

“NELER DEDİLER”DEN “RAMAZAN NEŞESİ” ADLI MİZAHİ ŞİİRLERE

**MUSTAFA
ÖZCAN**

İsmail Habib Sevük'ün(1892-17 Ocak 1954) Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi 1925'te yayımlandığı zaman büyük ilgi görmüş ve hakkında birçok yazılar kaleme alınmıştır. 5000 adet basılan bu 700 sahifelik kitap kısa sürede tükenmiştir. Bu arada kitap lehine ya da aleyhine birçok eleştiriler yapılmış, İsmail Habib (henüz Sevük soyadını almamıştı) de bunları bir araya getirerek "Neler Dediler"1 adıyla yayımlamıştır. Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi'nin ikinci baskısının yapılamayacağını, buna imkân bulunmadığını, ancak kitaba ve yazılarına yönelik eleştirileri cevaplamak istediğini, bu yüzden böyle bir kitap hazırladığını ifade etmiştir. Fazıl Ahmet'ten, Ali Canip'ten Ahmet Haşim'e kadar birçok yazarın değerlendirmelerini ve İsmail Habib'in Cenap Şahabettin'le münakaşalarını içeren bu kitapla ilgili yabancı yazarların yazılarına/görüşlerine hatta mektuplarına da yer verilmiştir. İsmail Habib, basında görebildiklerini Ne Dediler'de topladıklarını, göremediği başka yazıların da olabileceğini söylemiştir.

Ne Dediler'de Konyalıların yakından tanıdığı bir imzanın da yazısına rastlanmaktadır. Bu, Babalık Gazetesinin bir ara başyazarlığını yapmış bulunan Muzaffer Hamit'ten(1896-1934) başkası değildir. Muzaffer Hamit, Babalık gazetesinin 24 Teşrinisanı 1926 tarihli ve 2249 numaralı nüshasındaki edebî sohbetinde Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi'ne ilişkin görüşlerini belirtmiştir. Yazar, bu eseri mutlaka okunması, görülmesi, yararlanılması gerekli kıymetli bir kitap diye nitelmiştir. Aynı yazı, Naci Fikret'in çıkardığı Yeni Fikir dergisinin 1 Kânunuevvel 1926 tarihli ve 17 numaralı nüshasına aynen nakledilmiştir.

İşte Muzaffer Hamit, "mühim ve müfid bir eser"2 dediği bu eseri tanıtmakla kalmamış, bundan ayrı olarak Ramazan ayının getirdiği ferahlığı, neşeyi de şiirlerinde ifade etmiş ve yazımızın başlığında geçen "Ramazan Neşesi" şiirlerini yazmıştır. Çünkü o iyi bir eleştirmen, iyi bir makale yazarı, kültürlü bir edip idi. Eski edebiyatı da çok sevdiği bu alandaki şiirlerinden bellidir.

Babalık gazetesinde "Ramazan Neşesi" diye bir köşe vardır. Bu köşede "Tiryaki" takma adıyla şiirler yayımlayan da odur. Muzaffer Hamit'in

"Tiryaki", "Fassal", "Kelebek", "Kâni-i asfar" gibi takma adlarla bir hayli mizahî şiirler, fıkralar yayımladığı, genç yaşta vefat ettiği, hem dışçılık yaptığı, hem biyoloji derslerine girdiği, üretken bir yazar olduğu, soyadı kanunu çıktıktan sonra da "Yardımcı" soyadını aldığı hatırlanmalıdır. Babalık gazetesinde yayımladığı "Ramazan Neşesi" adlı mizahi şiirleri de sırasıyla ve o günün mevsim şartlarını da göz önünde tutan bir bakışla değerlendirmek yerinde olacaktır.

Dizgi yanlışları, metnin silik ve bulanık oluşu, hatta yer yer lekeler bulunmasına rağmen bu metinleri yayınlamakta yarar bulunmuştur. Yayınlamadıklarımız ise pek azdır. Düzgün metin ele geçirildiğinde yeniden hepsine bakmaktan kaçınılmamalıdır.

RAMAZAN NEŞESİ -1

Son cemre de bugün yarın düşecek
Korkuyu atlattık çok şükür hele
Tiryaki! Başına hep üşüşecek
İlham perileri bin cilvelerle

Bahar kokuları artık yayılır
Kâbuslu uykudan dünya ayılır
Bülbül zevkten gül dalında yayılır
Tasvirî sığamaz baharın dile.

Pire dışarıya mart içeriye
Elbet gidemeyiz artık geriye
Gelsin yeşil gözlü bahar beriye
Verelim götürsün şu kışı bile

Bir bir menekşeler, sonra şen güller
Açılır bağlarda nazlı sümbüller
Şakrar bahçelere karşı bülbüller
Ne nağmeler doğar saz-ı emele.

Ramazanın sonu helâlleşmeli
Geleceği işte bu günden belli
Hele ıyd-ı şerif geleli belli
Ne tatlı eğlence, ne şen gaile

Ey bahar neredesin, ey bahar nerde?
Çıkıyor ahımız hep perde perde
Gel artık ver nihayet sen bu derde
Yoksa işlerimiz harap, nafile

Zira kömür bitti, odun da hemân
Suyunu çekiyor halimiz yaman
Şapa otururuz işte o zaman
Başlarsa iş, dönüp bizi tenkile

Doğrusu korkudur bir berdü'l-acûz
Mübarek ramazan! Sen de olmasan
Bu son kış çekilir değildi inan
Yetiştin dertlerimizi ta'dile.3

RAMAZAN NEŞESİ-2

Kış kıyamet, soğuk, fırtına derken
Mübarek ramazan gelip geçiyor
Aynalık semtine kaldırmış yelken
Geçiyor, kalpleri delip geçiyor.

Darıttık hatırını galiba bir an
Gerçi mübarekten asla bıkmaz
Kıskıvrak bağladı fakat şu ayaz
Her gün hepimizi çekip geçiyor.

Bir gün yapışırız böyle kalmayız
Elini öpmeden elbet salmayız
İhmal çukuruna fazla dalmayız
Bu kısa aklı (?) alub geçiyor.

Yüzümüze gülsün hele son cemre
Kurtulalım şu soğuktan bir kere
Isıtsın her tarafı toprak, taş, dere
Bak nasıl oruç tellenip geçiyor4

RAMAZAN NEŞESİ-3

İlk nefesiyle esiyor lodos
Havanın bu sıra letâfeti var.
Bu poyraz gibi değil, çehresi iras...
Onun bir başkaca şetâreti var.

Tiryaki oruçla halin pençedir
Kalkmadın sahura birkaç gecedir
Sanma açlık sana bir işkencedir.
Onun da bir ayın halâveti var.

Ne yüksek düşünce sevmek hikmeti
Sihhi bir hünerdir oruç âdeti
Kontrol ediyor her yıl muhabbeti
Mübareğin ne çok mehâbeti var.

Vaaz işleri bilmem nasıl gidiyor
Dil bir kez görmeği merak ediyor
Soralım dinleyin acep ne diyor?
Çünkü vaazın büyük fazileti var.

Nihayet süratle geçti ramazan
Tutamaz ardınca kuş gibi koşan

Son haftası asıl katar cana can
Ucunda ıyd-i dinin bir vuslatı var.

Tiryaki! Kalbin hoşlanacak yine
İlham ırmakları şaşacak yine
Yatağı, bentleri açacak yine
Zannetme hameliğin akâmeti var

Çorak münbitlere hastır akâmet
Feyz-i ezeliyede sende liyakat
İnzimâm edince buna kıyâset
Meleğin bir başka celâdeti var.

Yürü bu azminle açtığın izde
Çakallar ulusun aldırma bizde
Bir arslan kuvveti var elimizde
Zira hanemizin çok kasaveti var5.

RAMAZAN NEŞESİ -4

Titrek kandillerin munis şavkımla
Hoş geldin hem safâ geldin ramazan
Davulun, topların, bin bir zevk ile
Bize tatlı bir emeldin ramazan.

Nihayet kavuştuk bu yıl da yine
On bir aydır görünmeyen neşene
Sardık hüznümüzü artık kefene
O kadar şendin, güzeldin ramazan.

Misk gibi sofranla in'âm edersin
Neler, ne duygular ifhâm edersin
Bilsen ne nükteler, ilhâm edersin
Şâ'irler çün bi-bedelsin ramazan

Sende bir de, hani sürûr var ama
Baygın gözlerinde hep nur var ama
Aynılışında bir (çok) sür var ama
Tiryâki bağrını deldin ramazan.6

RAMAZAN NEŞESİ-5

Sana da hiç güvenilmezmiş asla
Ey zâlim mart! Sen de vefâsızmışın
Mülâyim günlerden sonra bu fazla
Bu hâ'in ayazın, bu sinsi kışın

Bazen kazma kürek yaktırınmışın
Sakin bu günlerde böyle şey yapma
Güneşli çehrenle görün o haşın
İliği kurutan vadiye sapma!

Çünkü odun bitti kömür azaldı
Gönülleri bir bir bürüdü tasa
Ramazan haliyle kazanç daraldı
Odun parasını kaldırmaz kasa

Güllaç, reçel, hele bayram şekeri
Alınacak paraları oduna
Verirsek boşaltınız kemeri
Benzeriz hep harpten çıkan bozguna

Bayramlık istiyor zira çocuklar
Dünyalıkla olur bunlar erenler
Onu da oduna verirse artar
Borcun yekûnları üst üstüne biner

İstikbâl edelim ıydi, ümidi
O ne tatlı yüzlü ne sıcakkanlı
Kafalar dinlensin azıcık şimdi
Tiryaki bu sıra zihnin dumanlı7

RAMAZAN NEŞESİ-6

Maşallah ramazan aldı yürüdü
Mübareğin birçok cilveleri var.
Memleketi hep sermâya(?) bürüdü
Her gün başka başka işveleri var.

Gündüzü insana halâvet verir
Akşamı bir başka şetâret verir
Gecesi de aynı bir sa'âdet verir
Ne tatlı demleri var, neleri var.

Gerçi bizi üzer akşama kadar
Açlık her vücudu kökünden sarsar
Bunun da bir aynı câzibesi var
Zevklere kalb eder açlığı iftar

Neler ilham eder dil-nişin sofrâ
Bakmakla doyulmaz o tatlılara
Dışanda kudursun isterse bora
Sıcak neşelerle sobalar yanar8

RAMAZAN NEŞESİ-7

Boynu bükük öksüzler gibi ramazan
Açlığa sızlaya geçip gidiyor
Şimdiden üzüyor bizi bu hicrân
Herkesi aylık me'yûs ediyor.

Gece neşesiyle çoşardı âlem
İftan çok nefis, sahurı hoştu
Kalmazdı gönülde ne gam ne elem
Gündüz açlığıyla gerçi bî-hûştu

Gece kandilleri neşeli yanardı
Mehtâbı ayrıca verirdi safâ
Ehl-i dile ilhâmlar sunardı
Davullarındaki o muhteş sadâ

Ne çare kaybetmedeyiz onu da
Göz yumup açınca uç dedi(?) gitti
Vedâ vakti yaklaşınca sonu da
İlk günleri gibi çok tatlı şimdi.

Hulâsa her hali başka vesselâm
Baştanbaşa ramazan bir nur ayı
Herkesi hisseder bin türlü ilhâm
Her şeyden evvel ibâdet yapmayı

Bu gidiyor elbet yenisi bir gün

Gelir sağ olanlar onu da görür
Ne yaman bir çarhdır şu dünya düşün
Bizi zaman denen o el döndürür:9

RAMAZAN NEŞESİ-8

Tiryaki, bu gece Kadir gecesi
Fırlat şu çubuğu bahçeye hemân
Kerahat sayılır bütün nefesi
Melekler kaçırsın zira dumandan

Mübarek orucun gözü süzülür
Kolay iş değil bu yirmi yedi gün
Açlıktan miğdeler iyi büzüldü
Hele neydi birdenbire o kar, don

Nihayet ufuktan doğuyor bayram
Çarşıda hummalı hazırlıklar var
Yapacağın ona çok izzet, ikram
İsterse on arşın kadar yağsın kar

Bayramı nisanda yapmak isterdik
O kadar kırgımız marta buğün
Hain kiselerde açtı çok gedik
Açıklar kovası olduk büsbütün

Bayramda istiyor fazlaca para
Kışın bu şiddeti hesapta yoktu
Gerçi kiselerde dünyalık çoktu
Odun kömür vardı, ellerde para

Neyse olan oldu atıldı danı
Cüzdanların dibine hep bu kışta
Kömürçüler harıl harıl saışta
Hele hiç sormayın oduncular

Bu yıl dar'ülbedayi'e hasretiz
Geçen sene ne hoş geçti kış sonu
Bu yıl güldürmedi ayaz illeti
Nedense neşeden şikeste bahıtiz

Tiryaki, bayramda va'za git heman
Kaçırma, can kulağıyla dinlesen
Ne müjdeler verir va'izler bilsen
Cennetten, kevserden, huriden gılmandan10

DİPNOT

1- İsmail Habib (Sevük), *Neler Dediler? Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi Hakkında Tenkidler ve Cevapların, Akşam Matbaası*, 1928, 142 s.

2- "Mühim ve Müfid Bir Eser" başlığı aynı zamanda makalesinin de başlığıdır.

3- Babalık, Sayı: 6 Mart 1928, s. 1

4- Babalık, Sayı: 1 Mart 1928, s.2

5- Babalık, Sayı: 13 Mart 1928, s.2

6- Babalık, Sayı. 23 Şubat 1928, s.1

7- Babalık, 18 Mart 1928, s.1

8- Babalık, 2 Mart 1928, s.1

9- Babalık, 10 Mart 1928, s.1

10- Babalık, 20 Mart 1928, s.1

ARAYIP DA BULAMADIĞIMIZ BAYRAMLARIMIZ

Ne yazarsak yazalım, neleri anlatsak anlatalım, geçmişe olan özlemlerimizi aynıyla yansıtamayız o günleri yaşamamış olanlara.

Bir yeni gömlek bir yeni pantolon bir yeni ayakkabı hatta bir yeni çoraba sahip olabilmek için bir yıl süreyle ona ulaşmanın özlemiyle yanıp tutuşmanın ne demek olduğunu, elinde bütün dünyayı içine sığdırdıkları bir cihazla ömür tüketen bir zamane çocuğuna nasıl anlatacaksınız?

Ekin tarlasında, anası el oraçıyla ekin biçerken; taşlardan yapılan yastukta, otlardan yapılan yatakta büyütülen çocukların, yılda bir kez de olsa bayramdan, bayramlıklarından aldıkları hazza, daha doğar doğmaz kendini lüks bir hayatın içinde bulan, "kuş tüyü" yastuk ve yataklarda, bir defalık "kullan at" bezler içinde envai çeşit mamalarla, rengârenk oyuncaklar içinde büyütülen bir çocuğa nasıl anlatacaksınız?

İlkokul öğretmenim, köyüme yedi-sekiz kilometre uzaklıktaki bir köyde doğmuş. Sonra İvriz Köy Enstitüsüne kaydolmuş ve oradan mezun olmuş. O civarda öğretmen olan ilk kişilerdendi kendisi. Yıllar sonra onun teşvikiyle ben de sınavlara katılıp aynı okulda orta ve lise tahsilimi devlet parasız yatılı olarak yapma fırsatı elde ettim. Geçen yıl vefat etti kendisi... Allah rahmet eylesin.

Kendisi, köylülerimizin ufkunu açan bir kişiydi. Köyümüzün ilk öğretmeni idi. Benim de ilk öğretmenimdi. İlkokul üçüncü sınıftaydım. Yıl 1969... Öğretmenimiz hafta sonlarında kendi köyüne giderdi. Yine bir hafta sonu yaya olarak köyüne gidip dönecekti. Ben de ona eşlik ettim. Eşlik etmemin sebebi ise, bir hafta önce Seydişehir İlçemizde kurulan pazardan babamın benim için aldığı işliklik (gömleklilik) ve pantolonluk kumaşı öğretmenimin köyünde bulunan terziye vermek ve bir hafta sonraki bayrama bayramlıklarını yetiştirebilmektir. Zira kendi köyümde terzi yoktu.

Öğretmenimle birlikte yaya olarak yolculuk ederken zaman zaman da bana sorular soruyordu.

- Tayyar, gömleğinin rengi ne?
- Gök kadife öğretmenim.
- Mavi yani öyle mi?
- Ha evet, mavi öğretmenim.

TAYYAR YILDIRIM

- Pantolonluk kumaşının rengi ne?
- Kara öğretmenim.
- Siyah yani öyle mi?
- Ha evet, siyah öğretmenim.

Öğretmenim, yolculuk anında dahi bana öğretmenlik yapıyordu. Aradan 50 küsur yıl geçmesine rağmen öğretmenimle olan bu diyalogu ve buna benzer daha yüzlerce anekdotu hiç unutmadım.

Mavi renkli kumaşı, siyah renkli pantolonu terziye verdim. İlk ölçümü almıştı terzi. "Birkaç gün sonra 'prova' için yeniden geleceksin" diye de tembihledi. Yani o sekiz gidiş, sekiz de geliş olmak üzere on altı kilometrelik yolu bir kez prova için bir kez de teslim almak için iki kez daha yeniden tepecektim.

Hoş, bakkalı, bir adet traktörü dahi olmayan köyümün çocuklarının, gençlerinin, yaşlılarının o yolu bir yıl içinde kaç kez teptiklerinin haddi de yoktu hesabı da...

Öğretmenimle beraber ve yine yaya olarak sekiz kilometrelik yolu tekrar kat edip köyümüze geldim. O 'prova' gününü hele hele de bayramlıklarının teslim edileceği günü ipe çektim. Terziye veriş günümle bayramlıklarımı teslim alma günüm arasındaki zamanın nasıl geçtiğini burada anlatabilme imkânım da yok ona mecalim de yok. Sekiz değil de otuz sekiz kilometre de olsa o yol, benim için "vız gelir, tıns giderdi." Bayramlıklarına kavuştuğum gün benim ilk bayramım olacaktır zaten.

Bayram günü sabahı çok erken kalkardı köyün çocukları. Her mahallenin çocukları bayramlıklarını giymiş halde kendi mahallelerinde toplanır daha sonra köyün orta yerinde buluşurdu gruplar. Akabinde, köyün en uç kısmından başlanarak analarımızın daha önceden hazırladıkları pazenden dikilmiş keselere, torbalara toplanırdı bayramlıklar...

Bayram sabahının seherinde o çocukların meydana getirdiği coşkuyu, o cıvıltılı merasimin gökyüzüne doğru yansımaları, yankılanmasını hayal edin hele birazcık...

Toplanan bayramlıkların içinde genellikle yağda kızartılmış nohut (siğlim), leblebi şeker, elvan şeker, halkalı şeker, kuru üzüm ve incir gibi yiyeceklerden oluşurdu. Zira kuru üzüm ve inciri, İzmir'e hamallık yapmaya giden babalarımız dönüşlerinde getiriler ve analarımız onları bayramlık için saklarlardı çeyiz sandıklarında.

Bundan başka, meşe ağacının dallarından özenle hazırlanmış olan ve sanki gemilerin denizden kıyıya geldiklerinde durdurulmalarını sağlamak için karaya atılan demirlerin şekline benzeyen "ergenlikler" vardı. Üçlü, dörtlü çengelleri olurdu ergenliklerin. Ergenler o çengele benzeyen kısımlara geçirilerek taşınırdı.

Teker biçiminde hazırlanmış ve yağda kızartılmış olan hamura genel adıyla pişi denilmektedir ama her nedendir bilmiyorum, benim köyümde ona "ergen" denilmektedir. Bir başka yerde bu isim kullanılmakta mıdır onu da bilmiyorum.

O coşkuyu o heyecanı o masumiyeti o gün alınan hazza bugünün; istediği önlerinde, istemedikleri arkalarında olan çocuklarına nasıl anlatacaksınız?

Çoğu yerde "tahterevallı" diye bilinen ağaçlardan yapılmış "gıncıkların" çıkardığı gıcır tılı seslere çocuk cıvıltılarının karıştığı, baharı aynı kışı aynı yazı aynı bayramların neşesini, doğallığını, az ile yetinip çoğu zaten bilmeyen o zamanın çocuklarının duygularını, günümüzün, daha doğarken "şanslı doğmuş", toprakla irtibatsız, güneşin tenini kavurmadığı, koskoca bir oda dolusu oyuncakların içinde, gölgede yetişen marul misali büyütülen çocuklarına nasıl anlatacaksınız?

Burada "şivlilik" denilen Konya merkeze ait çok eski bir geleneğe birkaç cümle ile de olsa bahsetmeden geçemeyeceğim.

1998 yılına kadar Konya'da hiç ikamet etmemiştim. Dolayısıyla da "şivlilik" geleneğinden de haberim yoktu. Konyalı olmama rağmen, ilçesinde doğup büyüdüğüm için sadece Konya merkeze ait böyle bir geleneğin olduğunu o tarihten sonra öğrendim doğrusu. Bu geleneğin varlığını ve yaşatıldığını öğrendiğimde benim aklıma hem Kurban hem de Ramazan Bayramlarında köyümdeki ve Seydişehir'e bağlı diğer köylerdeki çocukların bayram sabahlarında, ev ev dolaşarak topladıkları o "bayramlık toplama" geleneğimiz geldi hemen. "Şivlilik" değildi adı ama geleneğin özü itibarıyla ikisi de aynı şeydi. Sadece 'şivliliğin' üç ayların başlangıcı olan Regaip Kandilinde,

'bayramlık' toplama işleminin ise bayramların ilk gününde yapılıyor olmasıydı farklı olan.

Demem o ki, Türkistan'dan Anadolu'muza gelen ceddimizin, oralardan buralara kadar beraberlerinde getirdikleri bu geleneklerimiz bin yıldır devam edip geliyor ama görünen o ki diğer birçok geleneğimizin uğradığı akıbete bu geleneklerimiz de uğrayacaklar gibi... Zira yok olma süreci hızla devam ediyor.

Ben bu bayram yazımı, kendime ait bir şiirle noktalamak istiyorum.

ARADIM DURDUM

Yine hüznün çöktü bayram gününde,
Aşına yüzleri aradım durdum.
Toprakta silinmiş yok bir emare
Taşlarda izleri aradım durdum.

Bugünde değilim, özledim düdü,
Geçmişten eser yok bu bayram günü.
Eskiden dolardı caminin özü
İnanın sizleri aradım durdum.

Hatırlayın hele o düğün derneği,
Var mıydı dünyada başka örneği?
Birlikte yenirdi bayram yemeği
Sofralık bezleri aradım durdum.

Bayram eder idi o gün mideler,
Bakışlar manalı, süzgülün dideler.
Bastona yaslanmış yorgun dedeler
Titreyen dizleri aradım durdum.

Gençlerin harmanda volta atışı,
Çerçici amcanın şeker satışı,
Bir başkaydı o gün ayın batışı
Aldığım hazları aradım durdum.

Anlatmak zor imiş hatta imkânsız,
Kırk yıl öncesine uzandım ansız.
Çeşmeleri mahzun, sokaklar sessiz
Su dolan kızları aradım durdum.

El öpmek derin bir anlam taşırdı,
Küçük büyük demez hep yarıştırdı.
Mekânlar değişti zaman şaşırırdı
Dualı sözleri aradım durdum.

Bugünlük varmayın n olur üstüme!
Gönül küser imiş zaten dostuna.
Su koyarken herkes dolu testime
Samimi gözleri aradım durdum.

Terk edip gideyim ben de buradan.
Şimdi hiç eser yok yağmurdan kardan,
Af eylesin bizi Ulu Yaradan
Kışları, yazları aradım durdum.

09/2016/Konya

OLMAK YA DA OLMAYABİLME İHTİMALİ ÜZERİNE

**FATMA
TUTAK**

Bir anı hatra gelince zihninde onu paylaştığın birisi de beliriverir aynı zamanda. Bu muhtemelen anıyı yaşarken orada hazır bulunan birisidir ya da onu ilk paylaştığın dost. Onunla ruh ikizi oluverirsin; anıdas, yaşamdas... İlle de karşı cinsten olması gerekmez ruh ikizinin. Anne, kardeş, arkadaş, komşu, dost; hepsi de karşılayabilir bu ifadeyi. Yeter ki o anda orada ruhu ve bedeniyle hazır bulunsun; gözlerindeki pırıltılar anlatsın aynı anda yaşamakta olan milyonlarca 'an'ın içinde o minicik zaman kıvrımını seninle hissetmekte olduğunu... Bir adım öteye geçerek denebilir ki bu ille bir insan olmak zorunda da değildir. Hayvan, bitki, nesne ve hemen her şey bu kapsamın içinde yer alabilir. Yeter ki o an da ve o anıyla beraber zihnimize kodlansın...

Böyle anlar çok olmaz elbette. Onları nadi-de kılan nadirlikleridir. Üzerinden yıllar geçse de hatırladıklarında insanda rutinden çekip çıkarıcı, nefes alan, yaşayan, boşlukta bir yer işgal ettiğini anımsatan bir his uyandırılar.

Eskidikçe silikleşen, renkleri solan, siyah beyaz fotoğrafları andıran hatıratın hafızada tuttuğu yer tahmin edemeyeceğiniz kadar büyüktür. Malum ya sinir hücreleri birbirleriyle iletişim halindedir ve bir ağaç gibi dal budak salmaya meyhalidir. Belki de o sebepten hiç tahmin edemeyeceğiniz bir vakit alakasız bir vakia size geçmişte yaşamış olduğumuz paslı bir hatırayı anımsatıverir.

Nerden nereye... Bahçedeki krizantemler açmış; beyaz, mor şu ilerde biraz da sarı var. Ölümü çağrıştıran yegâne çiçektir krizantem. Soğuk okul bahçelerinde bekleyen öğrencileri, konuşma yapan müdürleri, sıraların başında bekleyen son derece ciddi ve tavizsiz öğretmenleri ve evet, On Kasımları hatırlatır. Yıl boyunca bir kez göze ilişmeyen -ilişe su vermek akla gelir- öylece kuytulara çekilmiş zamanını bekleyen -ölüm gibi- sonra bir anda bir yerden haber almışçasına tomurcuklanan ve açan soğuşa rağmen, ayaza rağmen; ölümüne rağmen açan...

Hatice'nin elinde bir demet çiçek, siyah önlüğü yeni yıkanıp ütülenmiş belli; Kırmızı, içi kürklü, kapışonlu montu parlak. Sarı saçları sınımsı bağlanmış ve örülmüş. Saçları gibi sarı

benzi daha bir soluk; soğuktan olacak yanakları pençe pençe güz kızılı. Dolgun bilekleri ve beyaz elleri yine çok güzel! Bu ele göre parmakları biraz ince, tırnakları küt ama olsun varsın; elleri beyaz ya hem de çatlaksız. Bizim evin önünden geçiyor, gözleri yerde. Çok ciddidir; kimseye gülmez sanki gülerse çalışkan olamayacak. Süklüm püklüm arkasından gidiyorum. Göstermemeye çalışıyorum kendimi. Aynı sınıftayız ama benim derslerim onunkiler kadar iyi değil. Ben 'tembeller' hanesindeyim. Uzun yokuşu önlü arkalı çıkıyoruz. Şu son dar sokağı da kıvrılınca okulun caddesinde olacağız. Caddenin yaya geçidine yakın yerinde arabaları kontrol etmek için sağına bakıyor. Bir an çok küçük bir an gözgöze geliyoruz ya da bana öyle geliyor; mermer çehresinde değişen, hareket eden hiçbir mimik yok. Bana bakacak değil ya diye geçiriyorum içimden.

Okuldayız. Sınıfa önlü arkalı giriyoruz. Henüz öğrencilerin hepsi gelmemiş, sıraların bazıları boş. Hoş olsalar da beni bekleyen, beni gördüğüne sevinen, teneffüse beraber çıkabileceğim bir arkadaşım yok. Tembeller hanesine yazılanların toplanıp bir birlik kuramadıkları bir sınıf bu. Burada her şey ders notlarıyla ölçülür. Bir de okulun başından beri o sınıfta olmanız gerekir ki hesaba katılabilesiniz. Sen dönemin yarısında pat diye gel sonra da kabullenilmeyi bekle!

Çantamı sıraya bırakıp bahçeye çıkıyorum. Üzerimde küçülmüş, kemeri zor bağlanan montum... Tek ve sessiz arkadaşım Atatürk büstünün yanına gidiyorum. Büste bakıyorum sarı tunçtan dudaklarda bir tebessüm arıyorum. Yok. Olsun o Atatürk, beni dışlamaz; hem burada durduğum için kimse bana kıyamaz, orası herkese ait bir yer. Montum gibi içimi sıkın bir şeyler karnımdan boğazıma yükseliyor. Daralıyorum. Okul olsun istemiyorum, derse girmek istemiyorum. Bana ihtiyarım dışında biçilen o rolü oynamak istemiyorum!

Zil çalıyor of derse girmek zorundayım! Sınıf dolmuş, öğretmen yeni girmiş belli zira kapı henüz kapanmamış; masaya yeni yılanıp ütülenmiş 'Hatice ya da Ayşe hafta sonu eve götürmüş yılanmıştır- örtüyü seriyor. Kimse beni görmüyor. Sanki hayaletim. Kapı kapanmamış geri açılıyor örttüğümü sanıyordum oysa hay aksi! Kapı neden açık diye soruyor öğretmen en son kim geldi? Bütün parmaklar beni gösteriyor. Sair zamanda silik ama böyle zamanlarda ete kemiğe bürünen Ben'i...Kapıyı kapatsana diyor kapısız köyden mi geldin? Hemen ardından sınıfa çevirdiği yüzünde o alaycı gülümseme beliriyor. Bu şu anlama geliyor; benim yetiştirdiğim öğrenci değil ki o hoo! Kimbilir hangi kenar mahalle okulundan geldi ve benim nadide sınıfıma verdiler...

Başım yerde sırama geçiyorum. Tek istediğim günü bu kadarlık hasarla atlatmak. Ders başlamadan Hatice getirdiği çiçekleri öğretmene veriyor. Morlu beyazlı krizantemler. "Öğretmenler gününüz kutlu olsun" diyor. Bugün öğretmenler günü. Ondan cesaret alan diğerleri getirdikleri irili ufaklı paketleri masaya bırakıyor. Hepinize çok teşekkür ederim diyor canım yavrularım benim... Benim hediyem yok. Mahalleye yeni taşınmışız, evde yerleşme telaşı, kimsenin aklına gelmiyor öğretmenler günü. Boş ellerimi ovuşturup önüme bakıyorum. Benim de bir hediyem olsaydı diyorum götürüp verseydim mutlu olur muydu? Teşekkür ederim der miydi? canım yavrum...

Derste özellikle de matematik dersinde kulağında bir uğultu peyda oluyor duyamıyorum, dinleyemiyorum, anlayamıyorum. Önümde oturan Ayşe'nin dikkat kesilişine gıptaıyla bakıyorum. Bembeyaz cildine, adeta saydam yanaklarındaki ince damarlara, özenle toplanmış kumral saçlarına, kırmızı hırkasına, altın çerçeveli yuvarlak gözlüklerinin içinde ışıltılı parlayan yeşil göz merceğine. Onun da elleri bembeyaz pamuk gibi... Benim yüzümde güneş yanığı, kara kuru ellerimde çatlaklar. Saçlarım hep kısa; önlüğümün etekleri olmasa bir kıza bile benzemiyordum derhalde.

Derken öğretmen tahtaya bir soru yazıyor sınıfa dönüp kim çözmek ister diyor. Ön sıralarda oturanların hepsi parmak kaldırıyor. Ne olur diyorum onlardan birini seçsin; oturduğum yerde bükülüyorum. Göstermemeye çalışıyorum kendimi zamanın donduğu o kritik anda. Küçülmek, kaybolmak, yok olmak isti-

yorum. Gözlerini sıralar arasında gezdiriyor; benim üzerimde sabitliyor, yakaladığı fareyle oynamak isteyen tumbul bir kedi gibi bakıyor yüzüme sen diyor evet, sen yeni gelen! Yeni gelen, 563 numara adsız, kimliksiz, yeni gelen; 563...

Alaycı bakışlar arasında tahtaya ilerliyorum. Kalbim yerinden ha fırladı ha fırlayacak. Tebeşiri elime alıyorum, soruya bakıyorum cevabımı bilmediğim soruya. Heyecandan titreyen parmaklarım arasında tebeşiri evirip çeviriyorum. Soru bana bakıyor ben soruya bakıyorum. Sınıftaki uçtular arasında gülüşme sesleri duyuyorum. Sıraların arasındaki gezintisini bitiren öğretmen aniden yanımda bitiyor. Hadi diyor bütün gün seni mi bekleyeceğiz? Aynı anda kafamın arkasına bir şamar iniyor, başım tahtaya çarpıp tık ediyor; tık... Utançtan gözüm kararıyor, olmayan benliğim mi inciniyor ne; o anda yer yarılrsa da içine girsem diyorum. Hiç olmasam diyorum. Buz gibi kar gibi erisem ve benden geriye bir gölcük bile kalmasa... Kim gözecek diyor öğretmen sınıfa dönerek parmaklar havaya kalkıyor bazıları tahtaya fırlıyor ne olur öğretmenim çok basit!

Ne güzel açmış mübarekler diyor arkamdan bir ses. Güz gülleri diyor hay maşallah! Bu mevsimi de bunlar süslüyor. Bir rüyadan uyanmışım, zamanın ötesinden çekip çıkarılmışım gibi irkilerek bakıyorum. Elinde kocaman bahçe makasıyla apartman görevlisi... Bizim çocuk diyor, hocam yeni geldik malumunuz daha tam alışamadı buralara. Ödevlerini yaptırıyorum ama bilemediği yerlerde yardımcı olursanız! Sesi tedergin önüne bakıyor. Tabii Mehmet Efendi diyorum ne demek elbette yardımcı olacağım bu benim vazifem. Allah sizden razı olsun hocam diyor iyi ki sizin sınıfa düştü bizim kız...

NEREDE O (KORONA-SIZ) BAYRAMLAR

Derken günler geldi geçti ve Covid-19 kimi yerde de Korona olarak adlandırılan virüs ülkemizi de gelip buldu. 11 Mart itibarıyla dünya genelinde enfekte sayısı 4 milyon 230 bin 970, ölüm 285 bin 464; ülkemizdeki durum ise enfekte 139 bin 771, vefat sayısı 3841. Rakamlarla ifade etmek bu yazıya ilâştirmek ne de kolay, ama giden bizim insanımız, bizim canımız, neredeyse dört bin hatta daha fazla hanenin ortasına düşen acı...

İlk olarak mart ayında görülen virüsle birlikte önce okullar tatil edildi, sonra çoğu iş yeri çalışmalarına zorunlu mola verdi derken camiler kapatıldı bırakın cemaatle vakit namazlarını kılmayı Cuma namazları bile kılınmaz oldu. Önce 65 yaş üzeri yaşlılarımızın sonrasında 20 yaş altı gençlerimiz ve çocuklarımız için sokağa çıkma yasağı geldi. Hafta sonları ve resmi tatillerde tüm ülkede karantina ilan edildi.

Korona virüs salgını tüm dünyada etkisini göstermeye devam ediyor. İnsanlar çoğu rutinlerini değiştirmek zorunda kaldılar, kimileri iş yerlerine kilit vurmaya zorunda kaldı, kimileri toplu taşıma ile gittiği iş yerine bireysel gidebilmenin bir yolunu bulmaya çabaladı. Artık kimse birbiriyle tokalaşmıyor, kucaklaşıp öpüşmüyor. El öpmeye işi çoktan bırakıldı.

Korona salgını ile yaşam tarzımızda çok büyük değişiklikler yaşanmaya başlandığı kesin; bu süreç boyunca yaşadıklarımız ve yeni edindiğimiz alışkanlıklar bundan sonraki hayatımızı da değiştirecek etkiler bırakabilir. Daha birkaç ay önce birisi bize bir virüsün günlük hayatımızı bu kadar farklılaştıracağını söylese hiç birimiz böyle bir duruma ihtimal vermezdik.

Bugüne kadar ki tüketim alışkanlıklarımız, günlük hayatımız, üretim şekillerimiz, ulaşımımız, turizm sektörü, teknoloji gibi birçok etken bu salgın ile farklılaştı. İlk anlarda bir panik hali yaşansa da değişen şartlara adapte olma yeteneğine sahip olan insanoğlu karşılaştığı bu durumla birlikte alternatif çözüm yollarını aramaya başladı tabii ki.

SERPİL YALÇINKAYA

Mesela uzaktan eğitime geçildi. Mesela eve teslim market alışveriş sistemleri daha yaygın kullanılmaya başlandı. Televizyonlardaki firma reklamları bile hemen hemen duruma adapte olacak şekilde yayınlanma başladılar.

Turizm sektörü, futbol, sinema sektörü bundan sonra nasıl işleyecek onu da ilerleyen dönemlerde göreceğiz. Ekonomide de bunun oldukça büyük etkileri oldu ve olacaktır elbet.

Türkiye'de ilk vaka 11 Mart'ta görüldü. İlk vakaya rastlanmasının ardından bazı yeni tedbirler de uygulamaya sokuldu. Bu tarihten sonra yaşanan gelişmeler ve alınan önlemler şunlar:

- İlk, orta ve liselerde eğitim-öğretim askıya alındı, bütün üniversitelerde bahar dönemi dersleri iptal edilerek sınavlar ertelendi.

- Diyanet İşleri Başkanlığı başta Cuma Namazı olmak üzere cami ve mescitlerde cemaatle namaz kılmaya ara verildiğini duyurdu.

- Tüm restoran, kafe, kütüphane, müze, dersane, kurs, alışveriş merkezleri, oteller, berber, kuaför ve güzellik merkezleri, kahvehane, spor salonları, konser mekânları, gece kulüpleri, demek lokalleri ve düğün salonları geçici süreliğine kapatıldı.

- Tüm vatandaşların ormanlarda, park ve bahçelerde piknik yapmaları yasaklandı.

- Tüm futbol ligleri ertelendi ve tüm spor müsabakaları bir sonraki açıklamaya kadar iptal edildi.

- Millî Savunma Bakanlığı askerî kışlalarda tüm celp, sevk ve terhis işlemlerinin bir ay boyunca ertelendiğini duyurdu.

- Salgının cezaevlerine sıçraması ve oluşabilecek kamu düzeninin bozulması riski ile cezaevlerindeki doluluğu azaltmayı amaçlayan infaz indirimini öngören yasanın mecliste kabul edilmesiyle yaklaşık 90 bin mahkûm ve tutuklunun tahliye edilmesine başlandı.

- Başta Türk Hava Yolları olmak üzere bütün havayolu şirketleri tüm yurtdışı ve yurtiçi uçuşlarını ikinci bir duyuruya kadar sonlandırdığını duyurdu.

- Öncelikle market ve pazar gibi toplu alanlarda, sonrasında tüm açık alanlarda maske kullanma zorunluluğu yürürlüğe konuldu.

- Şehirlerarası seyahatler valilik iznine bağlandı ve toplu taşıma araçlarında seyrek oturma düzeni uygulaması başlatıldı.

- Birçok yerleşim yeri, köy ve kasaba, mahalle ve site karantinaya alındı.

İçinde bulunduğumuz bugünlerde camilerden ve medyadan sürekli yayınlar yapılarak mecbur kalmadıkça evden çıkmama çağrısı yapılmakta. Uzun yıllar sonra ilk kez geniş çaplı bir sokağa çıkma yasağı ilan edildi. İçişleri Bakanlığının kararıyla, 30 büyükşehir ile akciğer hastalıklarının sık görüldüğü Zonguldak ilinde hafta sonları ve önümüzdeki 19 Mayıs Gençlik ve Spor bayramı da dâhil tüm resmi tatillerde sokağa çıkma yasağı uygulanıyor...

Türk Milleti olarak geleneksel klişelerimizden biri de " Nerede o eski bayramlar" idi. Değil mi?.. Bayramlar yaklaşırken özellikle şu on-on beş yıldır insanlarımız bayram tatillerinin hafta sonu ile birleştirilmesini dört gözle beklemekte ve uzayan tatille birlikte deniz kıyılarına akın etmekteydi. Yaşlılarımız bu durumdan mustarip olup hüznünlenseler de sonuçta onlar gençlerdi ve tatil günlerinde gezip eğlenmek hakları, diyerek kendilerini teselli etmenin yolunu arıyorlardı. Derken bayramlar böyle geçip gitmekte idi.

Çok yaşlılarımızı bilemem ama millet olarak daha öncesinde bu kadar farklı bir Ramazan ayı geçirdik mi bilemiyorum. Bırakın iftar davetlerini, anne babalar çocuklarından, torunlarından ayrı; torunlar dede-nine, amca-dayı-teyzelerinden ayrı iftarlar yapmak, günün her saatini evlerinde geçirmek zorunda kaldılar.

Bayramda nasıl bir uygulama yapılacak henüz bilemiyoruz. Bir taraftan insanlar artık sevdikleriyle bir araya gelmek, sarılıp kucaklaşmak istiyor. Hele de bayramda... Öte ta-

raftan tehlike halen devam ediyor, bir kişi kendisi hasta olmasa bile gizli taşıyıcı olarak birçok kişiye virüsü bulaştırıp hastalanmasına belki de ölümüne neden olabiliyor. Yönetilmesi, atlatılması ciddi anlamda zor bir süreç...

Tüm bu yaşananlar sosyal anlamda gencimizde, yaşlımızda nasıl bir duygu durumu oluşturacak, Allah ömür verirse ilerde göreceğiz. İnsanımız birbirlerinden ayrı geçen onca süreçten sonra birbirine daha sıkı mı kenetlenecek, yoksa "sosyal mesafe" yi koruma adına (!) aile büyüklerinden uzakta, sıla-ı rahimi bir tarafa bırakıp tatil beldelerine akın mı edecek...

KORONA

Korona, neler getirdin başıma,
Neden taktın sen altmış beş yaşuma,
Geceleri girersin hep düşüme,
Korona, cehennem ol git başımdan.

İşine ilk defa Çin'de başladın,
Neden sonra Avrupa'ya tosladın,
Elimizi kolonyaya ısladın,
Korona, cehennem ol git başımdan.

Hep şaşırttın okuyanı yazanı,
Etkiledin hem cumayı ezanı,
Acımadın kabirleri kazanı,
Korona, cehennem ol git başımdan.

Bırak dünyamızda artık gezmeyi,
İtalya'da giydin kanlı çizmeyi,
Gelinler bağladı kara yazmayı,
Korona, cehennem ol git başımdan.

Âşık Ali Çopun

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

SEVEREK ÖLMEK

Sevmek, hoş görmek ve affedicili olmak,
Ne güzel böyle yaşayıp böyle ölmek.

(Ahmet Sevgi)

YAĞMUR DUASI GELENEĞİ(3) Eski İnançlara Bağlı Uygulamalar

**BÜLENT
ÇEVİK**

Muş'ta çocuklar çelüm çelüm çemçecük ya da çemçe gelini kapı kapı dolaştırıp bir yandan yağmur yağması için maniler söylerken diğer yandan kapısını çaldıkları evlerden kendilerine de bir şeyler isterler.

Ev sahibi, kapı kapı dolaştırılan bu tahtadan oyuncuğun üzerine yağmur yağması dileğiyle su döker, çocuklara da başta şeker olmak üzere evinde var olan yiyeceklerden verir (Erdal 2019: 29-30).

Yağmur yağdırmak için delikanlılar bir çömçe (kepçe) alıp kapı kapı dolaşır ve pay isterler. Çömçenin içine her evde biraz su konulur. Biriken bu su, bir ağacın dibine dökülür, çömçe de o ağaçtan asılır. Evleri dolaşan grup koro halinde şunları okur:

Çömçe Hatun ne ister
Allah'tan yağış ister
Koyunlara ot ister
Kuzulara süt ister
Me... me... me... me...
Çömçe hatun od ister
Çemenlerde ot iister
Ağaçlarda bol mahsul
Meyvesinde tat ister
Me... me... me... me... (Makas ?: 95)

Afganistan'daki Hazara Türkleri yağmurun yağması için köyün çocuklarından bir grup, yetim ve yoksul bir çocuğun boynuna bir kuşak bağlayıp onu ev ev, kapı kapı dolaştırırlar.

Gittikleri her evden çocuklara para ve yiyecek verilir, yetim çocuğun üzerine de su atılır. Böylece yağmurun yağacağını inanılır (Çelik 2001: 15). Türkiye'deki Çömçe Gelin yerine benzer bir işlevle yetim ve yoksul bir çocuğun (ki aynı durumdaki masum çocuklar yağmur duasına çıkılırken duası kabul edildiği düşünülendiğinden tercih edilmektedir) üzerine su atılması ile yağmurun yağacağına inanılması benzer bir niteliktir. Suyun

dökülmesi ile yağmurun yer üstüne dökülmesi arasında benzer bir etkinin olacağına inanılmaktadır.

Kurak zamanlarda çocuklar bir bebek yaparlar ve kapı kapı dolaşarak yaptıkları bebeği her evin kapısı önünde iyice ıslattırırlar ve bazı evlerden bulgur, un, ekme gibi hediyeler alırlar. Bu adet Kozan'da da vardır. Bu sırada çocukların okudukları meşhur dua şudur:

Bodi... Bodi...

Neden oldu...

Bir kaşıcık sudan odu...

Madrabazın kuyusuna...

Çiftçilerin tarlasına...

Koç koyun kurban ister.

Allah'tan rahmet iste...

Ver Allah'ım ver... Sulu sulu yağmur (Yalman 2000:231).

Ev sahibi çömçeli gelini taşıyan çocuğa bir maşrapa su döker. Bütün çocuklar bodi bodi diyerek bağırırlar (Artun 2001: 36).

Bodi, godi vb. adların hemen hemen tüm Türk coğrafyasında görülmesi İslamiyet öncesinde yağmur yağdırma görevi olan bir ideyi/varlığı düşündürmektedir. Kars çevresinde söylenen

"Godi Godi'yi gördün mü?

Godi'ye selâm verdin mi?

Godi buradan geçerken.

Bir tas suyun verdin mi?

Ver Allah'ım ver, bir sürü yağmur..."

tekerlemesinde kullanılan godi sözcüğünün Azerbaycan coğrafyasında güneş olarak adlandırıldığını görürüz. Güneşin çıkması, yağmurun kesilmesi için Azerbaycan'da Baba Dağı'ndan getirilmiş taş, ocakta külde bastırılır, bu ocakta haşıl pişirilir.

Pişirilen haşılı annenin ilk çocuğu çalkalar. Efsuncu, bastırılan taşın üstüne közleri yığa yığa efsunun sihir bölümünü okur:

Godu
Godu daşı
Godu kessin
Yağışı, der.

Bu pratikte güneş iyesine ulaşmak için dağ, taş ve ocak kültleri devreye girmiştir. Pişirilen haşıl, saç durumundadır. Efsuncu ise kamın güncelleştirilmiş örneğidir. "Godu" sadece yağmurun yağmasında değil durmasında da etkili kabul edilmektedir (Makas ? : 18-19).

Godi/godu sözcüğü için Acıpayamlı "Türkiye'de Yağmur Duası II" adlı çalışmasında çömçe gelin ile ilgili adlandırmaları verdikten sonra godü, gode, göde, bodi ve dodu kelimelerinin hiçbirinin, sözlüklerde geçmediği belirtilir. Tahminlerden yola çıkarak özellikle dodu, gode kelimelerinin kalıplaşarak Şamanist devirden bugüne ulaşmış olan Öztürkçe kelimeler olduğunu ifade eder (Acıpayamlı 1964: 221-222).

Uluslara ve halklara özgü, özel yaşayış yasaların ve gizli iç inançları barındıran folklor malzemesi, türlerine göre tasnif edilecek olursa, değişime uğramamış, ya-

bancı tesirlerden ve baskıdan uzak kalarak etkilenmemiş gelenekler şüphesiz, en eski hayat çizgilerini ziyadesiyle çocuk oyun ve eğlenceleri içerisinde varlığını devam ettirir. Çeşitli mevsim veyahut merasim ve törenler münasebetiyle yapılan Şamanizm'le ilgili çocuk eğlenceleri içerisinde yer alan "yağmur ve güneş törenleri" çocuk oyunlarında yaşatılan geleneklerdendir. Yağmur yağdırmak için çocukların oyunları içinde geçen tekerlemelerde yer alan "gode, göde, godü, gödü, godu, kudu" gibi kelimeler ilk bakışta anlamsız gibi görülse de Ahmet Caferoğlu'nun verdiği bilgilerden hareketle çocuk ruhunda yaşatılan kutsal bir varlık olarak düşünülebilir (Caferoğlu 1956: 67-68).

Abdülkadir İnan da çömçe gelin şeklinde bir kadın kuklasının kullanılmasını Şamanist Türklerin tözlerine (ongonlarına) benzetmektedir (İnan 2000: 165). Kepeçeden yapılan geline çocuklar yiyecek anlamında kendi istediklerini söyletmemekte kalmayıp çömçe gelinin, çocukların ıslatılmasıyla (bunun ardında yatan benzer şekilde) yaşanılan yer için suya kavuşma, yağmur yağdırma isteğini dile getirmektedirler.

Arş: Hasan Yüksel
Kayn: Kayseri Valiliği